

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Dějepis

Sada: 1

Číslo materiálu v sadě: 4

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Staroorientální říční civilizace

Jméno autora: Mgr. Vladislava Heglasová

Předmět: Dějepis

Jazyk: Čeština

Klíčová slova: starověk, staroorientální despotie, chrámové hospodářství, Egypt, Mezopotamie, Indie, Čína

Cílová skupina: žák 1. ročníku

Stupeň a typ vzdělání: střední odborné

Očekávaný výstup: Žák dokáže popsat politickou strukturu a fungování hospodářství staroorientální otrokářské despotie na příkladech prvních říčních civilizací, umí nalézt společné znaky a určit specifika těchto starověkých států a pochopí jejich kulturně civilizační přínos pro další rozvoj lidské společnosti.

Metodický list/anotace

Na základě výkladové prezentace žák získá poznatky o formování prvních starověkých civilizací v povodí velkých řek, seznámí se s politickou strukturou otrokářského státu, fungováním hospodářství a kulturními specifiky těchto staroorientálních despocií.

Datum vytvoření: 14.9. 2012

Starověk

je spojen se vznikem zemědělství, jehož počátky se datují kolem 9. – 7. tisíciletí př. n. l. První **starověké státní útvary** se objevují všude tam, kde byly ideální podmínky, tj. **teplo, půda a voda**:

- **Přední východ**
- **oblast Středomoří**
- **jižní a východní Asie**

Zemědělská výroba

- pěstování kulturních rostlin, chov domácích zvířat, zavodňovací systém, chrámové hospodářství **vedly k:**
 - ✓ **produkci přebytků**
 - ✓ **oddělení řemesla**
 - ✓ **vzniku obchodu**
 - ✓ **vzniku měst**
 - ✓ **vzniku státu** (centralizovaný stát, městský stát)

Na konci 4. tisíciletí př. n. l.
vrcholí vývoj nejstarších
civilizačních center v okolí
velkých řek.

Staroorientální říční civilizace

- **MEZOPOTAMIE** (Eufrat, Tigris)
- **EGYPT** (Nil)
- **INDIE** (Indus, Ganga)
- **ČÍNA** (Chuang-che, Jang-c'-t'iang)

MEZOPOTAMIE

- od pol. 4. tisíciletí př. n. l. – sumerské městské státy (Uruk, Ur, Eridu, Larsa, Lagaš, Kiš)
- chrámové hospodářství, důmyslný systém zavlažování
- rozvoj zemědělství a řemesel
- vynalezení kola a hrnčířského kruhu
- obchodní styky s Arábií a Indií
- klínové písmo na hliněných destičkách
- literatura (Epos o Gilgamešovi)
- zikkuraty (stupňovité pyramidy)

konec Sumeru nastal postupnými **vpády**
semitských kmenů, sjednocením městských
států vznikají **centralizované říše**:

- **Akkadská říše** (2334 – 2154 př. n. l.; Sargon I. sjednotil městské státy Sumeru a Akkadu)
- **Babylonská říše** (vrchol za panovníka Chammurapiho 1792 – 1750 př. n. l., vydal zákoník)
- **Asýrie** (9. – 7. stol. př. n. l.)
- **Perská říše** (539 př. n. l. dobyl Babylón Kýros II.)
- **Alexandr Veliký** (331 př. n. l. dobyl Babylón)

Mapa Mezopotamie

Obrázek č. 1

Babylonská věž

Obrázek č. 2

EGYPT

- centralizovaný stát (na konci 4. tisíciletí př. n. l. sjednotil faraón Meni Horní a Dolní Egypt)
- vysoce rozvinutá kultura s vyjímečným polyteistickým náboženstvím (úcta k bohům, jiný pohled na svět, odlišné pojetí času, víra v posmrtný život, symbolika)
- faraón jako vládce Egypta – ztělesněním boha Hóra (od 5. dynastie „synem Re“- boha slunce) prostředníkem mezi božím světem a světem lidí, opíral se o propracovaný byrokratický aparát, silné vojsko a kněžstvo

- **Thutmose III.**(1479 - 1425 př. n. l.) - posunul hranice Egypta až k řece Eufratu, znamenal **vrchol** dobovačné egyptské politiky.
- **Amenhotep IV.**, (1359 – 1342 př. n. l.) známý jako **Achnaton** manžel proslulé **Nefertiti** - se snažil zavést **náboženské a společenské reformy**, chtěl prosadit monoteistické náboženství slunečního boha Atona. Hlavní město říše bylo z Vesetu přesunuto do **Achetatonu**. Egypt se však po jeho smrti rychle navrátil k uctívání starých bohů, v němž ústřední postavení zaujímal kult boha Amona.

- **stavba chrámů** podél Nilu zasvěcených různým kultům (v Karnaku a Luxoru, Abu Simbel, Kom Ombo, chrám královny Hatšepsut)
- **budování pyramid** ve 3. a 4. dynastii (Džoserova stupňovitá pyramida v Sakkáře, pyramidy v Gíze)
- „**Údolí králů**“ – pozdější hrobky faraónů
- **hieroglyfy** - obrázkové písmo (později jednodušší hieratické a démotické písmo) tesáno do kamene, psáno na papyrus
- **mumifikace**

Mapa Egypta

Obrázek č. 3

Pyramida v Gíze se sfingou

Obrázek č. 5

INDIE

- **3300 – 1750 př. n. l.** – **harrapská kultura**
Harrapa, Mohendžo-daro, měla styk se Sumerem, Egyptem , drávidské jazyky.
Byla to jednotná kultura - rozčlenění městských čtvrtí pomocí sítě pravoúhle se křižujících ulic, použití pálených cihel, architektura účelná (bez ozdob), jednotné míry a váhy, pečetidla, účelné výrobky a zbraně (měď, bronz), hrnčířský kruh, záplavové zemědělství. Písmo nebylo rozluštno (obrázkové). Kultura zanikla z neznámých důvodů.

- **pol. 2. tisíciletí př. n. l.** – invaze indoevropských kmenů – **Árjů** (jazyk – sanskrt)
Védská civilizace - trvala **tisíc let**
Védy – posvátné texty hinduismu (učení o reinkarnaci), **Upanišády**, eposy **Mahábhárata** a **Rámájana** – základ epické literatury a filozofie, důležité bylo pastevectví, **skot - symbol blahobytu** (indický kráva - „ta, jež nemá být zabíjena“, v čele států **rádžové** (dědičně) brahmanismus, kastovní systém
- **6 století př. n. l.** - nové náboženství proti bráhmanismu - **buddhismus**. Zakladatelem princ **Gautáma Siddhárta**, zvaný **Buddha** - **osvícený**

Harrapská kultura

Obrázek č. 5

Socha buddhy

Obrázek č. 6

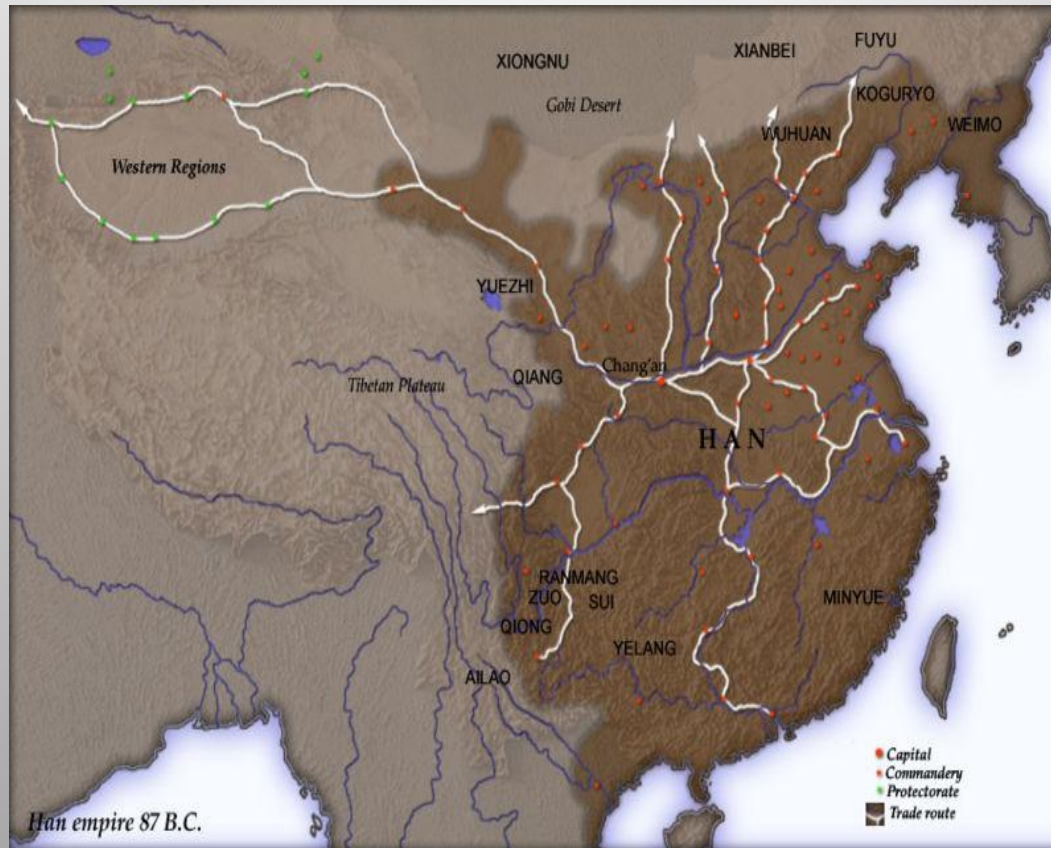
Čína

- Asi kolem roku **5000 př. n. l.** se na březích řek Chuang-che a Jang-c'-ťiang ve východní Číně obyvatelé věnovali zemědělství.
- Po legendárním **období Tří Vznešených a pěti vladařů 3000 - 2000 př. n. l.** pak nastupují první tři pololegendární dynastie **Sia, Šang a Čou**. Od dynastie Šang se každá dynastie odvolává na tzv. **Mandát nebes**.
- Z tehdy používaných symbolů se později vyvinulo moderní čínské písmo.

- Mnoho filozofů – učení Jin a Jang, konfucianismus taoismus a legismus, k nejvlivnějším filozofům této epochy náleželi **Konfucius**, **Lao-c'**, z jehož učení vzešel taoismus, a Konfuciovův žák Mencius.
- Roku **221 př. n. l.** Čchin Š'-chuang-ti - **první císař** z dynastie **Čchin** posunul hranice Číny do dnešního Vietnamu a Koreje a zahájil budování **Velké čínské zdi** na ochranu před nájezdy nomádů.
- **Stříbrný věk čínských dějin** znamená dynastie **Chan 205 – 220 př. n. l.**, císař Wu-ti pronikl do střední Asie a Mandžuska, začala éra míru a blahobytu. K tomu přispívalo i obchodní spojení s římskou říší, zajišťované **hedvábnou stezkou**.
-

Území ovládané dynastií Chan

Obrázek č. 7

Velká čínská zeď

Obrázek č. 8

Úkol 1:

**Dokážeš najít společné znaky,
které jsou charakteristické
pro staroorientální
otrokářské despotie?**

Řešení:

- ✓ rozvinuté zemědělství, obchod, řemesla
- ✓ zpracování a využití bronzu
- ✓ majetkově diferencovaná společnost
- ✓ organizovaná státní struktura (panovník, byrokracie, vojsko, kněží)
- ✓ centralizovaná moc
- ✓ otrokářství
- ✓ vznik náboženství a filozofie
- ✓ vznik písma
- ✓ rozvoj literatury, umění a vědy (hlavně matematika, astronomie)

Úkol 2:

**Co mělo vliv na rozdílné
projevy prvních starověkých
civilizací?**

Řešení:

- ✓ **přírodní podmínky**
- ✓ **geografická poloha**
- ✓ **okolní vlivy**

Odkazy:

Použité zdroje: internet

Dostupné pod licencí GNU Free Documentation License na www:

Obrázek č. 1:

MUSSER, Karl. *Wkimedia Commons* [online]. [cit. 14.9.2012]. Dostupný na WWW:

< <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tigr-euph.png> >

Obrázek č. 2

BRUEGEL ST., Pieter. *Wkimedia Commons* [online]. [cit. 14.9.2012]. Dostupný na WWW:

< [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pieter Bruegel the Elder -
_The Tower of Babel \(Vienna\) - Google Art Project - edited.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pieter_Bruegel_the_Elder_-_The_Tower_of_Babel_(Vienna)_-Google_Art_Project_-_edited.jpg) >

Obrázek č. 3

DAHL, Jeff. *Wkimedia Commons* [online]. [cit. 14.9.2012]. Dostupný na WWW:

< [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ancient Egypt map-en.svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ancient_Egypt_map-en.svg) >

Obrázek č. 4

PRESUMABLY, Hamish. *Wkimedia Commons* [online]. [cit. 14.9.2012]. Dostupný na

WWW: < <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Egypt.Giza.Sphinx.02.jpg> >

Obrázek č. 5

CAJZXL8E. *Wkimedia Commons* [online]. [cit. 14.9.2012]. Dostupný na WWW:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kultura_po%C5%99%C3%AD%C4%8D%C3%AD_Indu.png>

Obrázek č. 6

LOGAN, Aaron. *Wkimedia Commons* [online]. [cit. 14.9.2012]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lightmatter_buddha3.jpg >

Obrázek č.7

YUNINJIE. *Wkimedia Commons* [online]. [cit. 14.9.2012]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Han_map.jpg>

Obrázek č. 8

SAMXLI. *Wkimedia Commons* [online]. [cit. 14.9.2012]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:GreatWall_2004_Summer_4.jpg>